

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора,
професора кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти
Житомирського державного університету імені Івана Франка

Гладуша Віктора Антоновича

на дисертаційне дослідження

Іщук Валентини Володимирівни

«Формування професійної компетентності керівника спеціального закладу
загальної середньої освіти», поданого на здобуття наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 016 Спеціальна освіта
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

**Актуальність теми дисертаційної роботи, її зв'язок із планами
відповідних галузей наук**

Актуальність теми. Дисертація В.В. Іщук присвячена одній з актуальних проблем сьогодення спеціальної освіти в Україні – формування професійних компетентностей керівника спеціального закладу загальної середньої освіти.

Актуальність дослідження значно зростає в світлі того, що саме готовність керівника до управлінської діяльності у спеціальному закладі освіти набуває особливого значення у контексті гаранта забезпечення освітнього процесу з метою соціалізації учнів з ООП. Професійну компетентність керівника розглянуто як необхідну умову забезпечення якісного навчання та психолого-педагогічного супроводу учнів з ООП, організації безпечного освітнього середовища, забезпечення партнерської взаємодії в системі «керівник-педагоги-учні-батьки», безперервного професійного розвитку педагогів навчального закладу.

Формування професійної компетентності керівника спеціального закладу освіти створює належні педагогічні умови успішного

функціонування трудового колективу в організації та проведенні освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України за напрямом «Теоретичні і методичні засади освіти дітей з особливими освітніми потребами», комплексних тем відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку: «Науково-методичне забезпечення навчання дітей раннього, дошкільного та молодшого шкільного віку з порушеннями інтелектуального розвитку» (ДР № 0121U108669); «Удосконалення змісту базової середньої освіти учнів з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах НУШ» (ДР № 0124U000492).

Наукова новизна одержаних результатів дослідження, їх значення для науки й практики

Зазначимо, що проблема формування професійних компетентностей управлінського персоналу спеціальних шкіл ще не були предметом наукового дослідження науковців в Україні.

Оцінюючи найважливіші здобутки, які отримано в процесі дослідження Іщук Валентиною Володимирівною, варто наголосити на тих результатах, що мають наукову новизну. До найбільш істотних наукових результатів, отриманих здобувачкою, належать такі: розроблено науково-методичні засади формування професійної компетентності керівника спеціального закладу загальної середньої освіти як основи для успішної управлінської діяльності відповідно до Концепції Нової української школи; теоретично обґрунтовано та розроблено структурно-функціональну модель професійної компетентності керівника сучасної школи та виділено її змістовні компоненти: аксіологічний, гносеологічний, комунікативно-діяльнісний та рефлексивний; розроблено та апробовано методику формування професійної компетентності керівника

СЗЗСО; формування професійної компетентності керівника СЗЗСО представлено як послідовний процес особистісного зростання — набуття умінь та навичок, соціальних якостей, розвиток позитивних індивідуальних можливостей в результаті проходження усіх етапів підготовки до управління закладом загальної середньої освіти, що дає змогу підтримувати зв'язок у процесі управління закладом та освітньою діяльністю, створюючи динаміку розвитку освітнього процесу; визначено організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності керівника спеціального закладу загальної середньої освіти відповідно до реформ НУШ.

Практичне значення результатів дослідження полягає у:

- розробленні та апробуванні авторської методики формування професійної компетентності керівника СЗЗСО;
- розробленні діагностичного інструментарію для використання в якості критеріїв оцінки сформованості професійної компетентності керівника СЗЗСО;
- використанні матеріалів дисертації під час проведення курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників СЗЗСО;
- можливості використання методики формування професійної компетентності керівників СЗЗСО для подальшої їхньої діяльності не лише в спеціальних навчальних закладах, а й закладах з інклюзивним навчанням, як підґрунтя для створення освітніх програм, курсів підвищення кваліфікації.

Вважаємо, що елементи наукової новизни та практичної значущості результатів дослідження сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Ступінь обґрунтованості використаних методів, результатів і положень дисертації

Детальне ознайомлення з текстом дисертації Іщук В.В. дає підстави стверджувати, що підхід автора до окресленої в дисертації проблеми формування професійної компетентності керівника спеціального закладу

загальної середньої освіти носить прикладний характер. Глибоке вивчення проблеми дослідження дали змогу здобувачці досить коректно визначити науковий апарат дослідження, зокрема, сформулювати його мету й завдання, що й уможливило оптимальне визначення загальної стратегії наукового пошуку.

Структура дисертації включає три розділи, які логічно пов'язані між собою та містять достатнє обґрунтування основних наукових положень, що виносяться на захист. Розділи послідовно розкривають сутність наукової проблеми. Такі теоретичні методи як аналіз, порівняння та узагальнення створили можливість науково обґрунтувати ключові положення, висновки та рекомендації. За допомогою методу моделювання створена авторська модель формування професійної компетентності керівника спеціального навчального закладу.

Емпіричні методи: бесіда, анкетування, інтерв'ювання, тестування та педагогічний експеримент (констатувальний, формуючий, контрольний етапи) створили можливість перевірки ефективності розробленої моделі та методики формування професійної компетентності керівника спеціального закладу загальної середньої освіти.

Для доведення вірогідності результатів емпіричного дослідження дослідниця застосувала статистичні методи: — t -критерій Стьюдента; кореляційний аналіз r -Пірсона, що значно придало науковості дослідженню.

Достовірність наукових результатів дисертаційного дослідження також забезпечено широкою апробацією результатів дисертаційного дослідження. Матеріали досліджуваної проблеми висвітлювалися та обговорювалися на 20-ти науково-практичних конференціях різного рівня.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Зміст тексту роботи відповідає плану дисертаційного дослідження. Вивчення змісту роботи та аналіз її теоретичних положень, узагальнень емпіричної складової засвідчити належний рівень досягнення автором мети

наукового пошуку й вирішення дослідницьких завдань. Дослідження носить завершений характер.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях

Загальні висновки є змістовними і відповідають поставленим дисертанткою завданням. Методичні рекомендації авторки дисертації виходять із реальної практики роботи директора спеціального закладу загальної середньої освіти щодо формування професійних компетентностей, тому є значущими для всього управлінського персоналу спеціальних шкіл. Додатки є інформаційно насиченими та практично значущими.

Зміст та результати дисертаційного дослідження висвітлено у 12 наукових працях: розділ у монографії, 5 одноосібних статей, які відображають основні результати, з них – 3 опубліковано у наукових фахових виданнях, 1 – у зарубіжному виданні, 1 інша, 6 публікацій апробаційного характеру.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

1. У розділі 1 варто було ширше представити зарубіжний досвід підготовки керівників закладів загальної середньої освіти, посиляючись на представлені зарубіжні джерела, які є у списку використаної літератури до дисертаційного дослідження.

2. Очевидно, що методика формування професійної компетентності покликана покращити якість підготовки керівників спеціальних закладів загальної середньої освіти в умовах спеціальних шкіл та навчально-реабілітаційних центрів. У зв'язку з цим, хотілося б дізнатися більше, у чому полягає специфіка «корекційного складника» організації освітнього процесу з учнями з особливими освітніми потребами в умовах спеціальних закладів

загальної середньої освіти, яку необхідно враховувати при підготовці керівників спеціальних закладів.

3. У розділі 3 варто виразніше розкрити переваги визначених етапів формування професійної компетентності директора спеціального закладу загальної середньої освіти, а саме: репродуктивного, активно-діяльнісного, творчо-перетворювального, що передбачали як індивідуальні, так і колективні види роботи, акцентуючи увагу різних формах діяльності під час організованого навчання.

4. На нашу думку, робота тільки б виграла, якби представлені методичні рекомендації для керівників спеціальних закладів загальної середньої освіти містили більше засобів та форм, передбачених у дистанційному форматі навчання.

5. У роботі є окремі помилкові слововживання, пунктуаційні та стилістичні огріхи, які не впливають на сутність та зміст дослідження.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертації та можуть розглядатися як побажання щодо удосконалення подальшого наукового пошуку. Проведене дослідження засвідчує належну наукову компетентність здобувача, а також дає підстави оцінювати роботу як оригінальний і самостійно виконаний науковий доробок. У рукописі наявні усі необхідні ознаки цілісного, завершеного наукового дослідження.

Загальний висновок

З огляду на вищезазначене вважаємо, що дисертаційне дослідження Іщук В.В. «Формування професійної компетентності керівника спеціального закладу загальної середньої освіти» відповідає вимогам до оформлення дисертацій, порядку присудження наукового ступеня доктора філософії, затвердженими Наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) і

постановою КМ України від 12.01.2022 № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно Постанови КМ України № 341 від 21.03.2022 року), а її автор – Іщук Валентина Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії PhD галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти
Житомирського державного університету
імені Івана Франка

Віктор ГЛАДУШ

Підпис В.А. Гладуша засвідчую
проректор з наукової і міжнародної роботи,
кандидат економічних наук, доцент

Тетяна БОЦЯН